

Леокадія АНЧИШКІНА

БОРИС ВОЗНИЦЬКИЙ І ВІДРОДЖЕННЯ ОЛЕСЬКОГО ЗАМКУ

Борис Григорович Возницький — особистість унікальна: внесок його в українську культуру є неоціненний. Директор Львівської галереї мистецтв (ЛГМ), він зібрав і врятував від знищення понад 20000 пам'яток мистецтва. Кожна експедиція, що їх уже понад сорок п'ять років провадить Б. Г. Возницький, завжди науково обґрунтована і ретельно продумана. Інколи привезені ним експонати докорінно міняли точку зору не тільки на творчість окремих митців, а й на сам процес розвитку українського мистецтва.

Возницький — реставратор пам'яток архітектури. У цій ролі він виступає одночасно в кількох іпостасях: археолог, замовник і виконавець робіт, дослідник і автор проекту, керівник робіт. Він підняв із руїн Олеський замок, відтворив саму споруду та її інтер'єри, наповнив їх експонатами. Відродив замок у Золочеві, палац, який у 1872–1954 рр. служив в'язницею. При відтворенні будівлі Возницький приділяє багато уваги її докільлю, намагаючись наблизити його до конкретної історичної доби.

Борис Возницький організував єдину в Україні студійну експозицію дерев'яної скульптури, реконструювавши приміщення монастиря капучинів в Олесько, що його перед тим експлуатувало і знищувало училище трактористів.

Як художник-дизайнер, Возницький, завдяки бездоганному смаку, є автором першокласних експозицій у палаці Потоцьких, музеї «Львівська сакральна барокова скульптура XVIII ст. Творчість Іоанна Георгія Пінзеля» та в Олеському замку, частина якого відтворює історичні інтер'єри замку, а частина присвячена галереї мистецтв.

Возницький фактично керує й організовує величезну роботу реставраторів ЛГМ. Завдяки їм був своєчасно врятований іконостас П'ятницької церкви у Львові, історичні батальні полотна Мартіно Альтамонте, ікона Львівської Богородиці XIV ст., надгробки XVI–XVII ст., західноєвропейська скульптура XV–XVIII ст., твори Пінзеля, інші шедеври. Саме Возницький атрибутував твори Йова Кондзелевича, Іоанна Георгія Пінзеля, Жоржа де Латура та ін.

2006 р. Борис Григорович відсвяткував вісімдесятирічний ювілей. У книжці «Авторпортрет на тлі часу» (Львів, 2006) він розказує про своє багате на події і знахідки життя. Перед нами постає Майстер: талановитий, відданий своєму покликанню, закоханий у мистецтво і надзвичайно скромний. Перед нами тільки результати діяльності — відкриття, знахідки, здобутки, але процес пошуку і творчої діяльності залишається за лаштунками. Наприклад, сім років свого життя він присвятив реставрації і відновленню Олеського замку. Але все починалося в житті з малого...

Дев'ятнадцятирічний Борис Возницький закінчив війну під Кенігсбергом, проте демобілізували його тільки 1950 року: ще п'ять років він перебував на військовій службі. У Курську Возницький служив разом із Сергієм Родіоновим, який у вільний час учив Бориса малювати. Під його впливом Борис після демобілізації вирушив до Львівського училища прикладного мистецтва ім. Івана Труша. Приїхав він туди пізно взимку, коли вступні іспити давно закінчилися. На щастя, директором училища був колишній фронтовик, і Возницькому влаштували окремі іспити. На останніх курсах в училищі історію мистецтв викладав Володимир Овсійчук, який і порадив Возницькому зайнятися музейною справою, мистецтвознавством.

Закінчивши училище з червоним дипломом, Борис Возницький вирішив вступати до Інституту живопису, архітектури і скульптури ім. І. Ю. Рєпіна Академії мистецтв СРСР. З 1956-го по 1962 р. він навчався на заочному відділенні при кафедрі історії й теорії мистецтва. У той час там викладали світила радянського мистецтвознавства: А. Каганович, Ц. Матьє, И. Бартенев, А. Чубова та інші. Борис Григорович згадує, що на їхні лекції збирався весь інститут.

У тогочасному Ленінграді було чимало такого, що вражало Возницького: Царське Село, Петергоф, Ермітаж, кімната, де мешкав Тарас Шевченко... І вже тоді, оглядаючи петербурзькі палаци, він замислився над долею нашої спадщини: чому в Україні не відновлюють і не реставрують фортеці, замки, палаци?...

По закінченні училища ім. Івана Труша, паралельно навчаючись у Ленінграді, Возницький викладав малювання у Винниківській середній школі під Львовом. Одночасно він розпочав науково-експедиційне вивчення Галичини й Волині. Йому завжди подобалася археологія, тож разом із учнями він проводив розкопки у Звенигороді, заснував там краєзнавчий музей. Після трьох років у школі якийсь час служив інспектором Львівського обласного управління культури, але дуже хотів працювати в музеї.

1960 р. Возницького призначили на посаду заступника директора Львівського музею українського мистецтва (ЛМУМ). Директором музею був тоді Іван Катрушенко, який підтримував молодого заступника в усіх його ініціативах. Наприклад, коли Борис Григорович запропонував пристосувати бернардинсь-

кий костел, де розміщався харчовий склад, для музейних потреб, Катрушенко відповів: «Я піду у відпустку, а ти зроби».

Експедиційно-збиральницьку діяльність Борис Григорович розпочав, ще працюючи у ЛМУМі. Зокрема, Загоровський іконостас роботи Йова Кондзелевича він привіз із Волині, коли шукав матеріал для курсових та дипломної робіт під час навчання в Інституті живопису, архітектури і скульптури ім. І. Ю. Рєпіна Академії мистецтв СРСР. А з реставратором Петром Лінинським вони привезли з експедиції дві скульптури Іоанна Георгія Пінзеля з с. Годовиці («Самсон, що роздирає пашу лева», «Жертвоприношення Авраама») та дві машини скульптур із м. Дубно.

1960 р. Возницький уперше поїхав за кордон — до Польщі. Тоді не існувало митниці, тільки телефонна домовленість: працівники музею везуть на виставку до Любліна українське народне мистецтво. Борис Григорович побачив у Польщі зовсім інший рівень музейної справи, чудовий стан місцевих архітектурних пам'яток і вже тоді йому спало на думку, що треба створювати щось подібне і на Львівщині: відновлювати місцеві замки та експонувати там мистецькі твори.

1962 р. Возницького тимчасово призначили директором Львівської картинної галереї (ЛКГ), де він і працює вже понад сорок п'ять років. Із ЛМУМ він забрав дві скульптури Пінзеля (там їх навіть не взяли на облік) та бернардинський костел, який отримали 1960 р. (був першим об'єктом для музеєфікації). У ньому Возницький створив фондосховище картинної галереї. У галереї на той час працювали Володимир Овсїчук, Володимир Вуйцик, Олена Рішко, Володимир Любченко, Марія Видашенко та інші. Разом із колективом співробітників Возницький продовжував активну пошуково-експедиційну діяльність.

Сам Борис Григорович вважає, що 1960–1970-ті були найцікавішими роками у його житті. Це був період експедицій, що дали можливість зібрати величезні колекції. Співробітники галереї на старенькій вантажівці, яку їм передав Львівський оперний театр, їздили Львівською, Тернопільською, Івано-Франківською областями, рятуючи мистецькі твори. Сховищем для них був бернардинський костел, де мистецтвознавці складали, іноді навіть без інвентаризації, врятовані експонати.

Після 1946 р. тільки у Львівській області спорожніло понад 500 костелів і 800 церков. Нецінні храми пристосовували під склади й інші господарські приміщення. Іконостаси, дерев'яні скульптури, ікони тощо або виносили на горища, або знищували. Возницький згадує: «Це був час тотального знищення пам'яток, що були створені тут багатьма поколіннями» [1].

Б. Возницький

Вигляд Олеського замку у 1969 р.

Маршрут експедицій ЛКГ визначала сьогоденна актуальність. Наприклад, співробітники галереї реагували на дзвінки від місцевих жителів, які спостерігали нищення пам'яток культури. Багато допомогли у формуванні маршрутів експедицій польський дослідник Мечислав Гембарович та Павло Жолтовський, який подорожував Україною, фотографував. Працівники галереї намагалися об'їхати всі храми, де збереглася барокова скульптура, ренесансні надгробки. Насамперед рятували твори XVI–XVII ст. Усі твори, які збереглися, у 1965–1966 рр. звозили до ЛКГ (завдяки цьому нині Львівська галерея мистецтв має унікальну експозицію надгробків). Слово «звозили» в цьому контексті, варте, як на мене, особливої уваги. Адже йшлося про надзвичайно важкі кам'яні скульптури, укомпоновані в кам'яні архітектурні споруди. У Возницького не було жодного технічного обладнання (наприклад, зручних мобільних кранів, які є тепер), лише кілька помічників і примітивний транспорт. Попри всі труднощі, такі були вивезені надгробки з родинної усипальні Гербуртів з костьолу у с. Скелівка (колишній Фельштин) Самбірського району. Звідти походить і найдавніша врятована пам'ятка — дитячий надгробок Криштофа Гербурта (близько 1558 р., італійський майстер Джовані Марія Падовано-Моска).

Під час експедицій працівників ЛКГ Львівщиною з колишнього парафіяльного костелу м. Жовква були демонтовані чотири широкоформатні батальні полотна XVII ст., зокрема «Битва під Віднем» та «Битва під Парканами» пензля

італійського художника Мартіно Альтамонте. Це була надзвичайно складна операція, адже кожне полотно мало розмір понад 50 кв. м. Одночасно Возницький вистував у стінах костелу схованку, де було близько 50 літургійних убрань з італійських, французьких та східних тканин XVI–XVII ст., та інші речі.

1965 р. в ЛКГ відкрили виставку «Львівський портрет XVI–XVIII ст.». Ось як оцінив її дослідник українського мистецтва В. Овсійчук: «Виставка викликала роздуми, інтерес до історії, насамперед до портретного мистецтва на Україні. Вона примусила відмовитись від давніх, протлілих стереотипів і повернула важіль на 180 градусів» [2]. Для цієї виставки мистецтвознавці під час експедицій збирали регіональний портрет у костелах, палацах, замках. Наприклад, у Дрогобичі на хорах Хрестовоздвиженської церкви знайшли 140 портретів з палацу Лянцкоронських. На думку Б. Возницького, галерея має найбільшу в Європі збірку регіонального портрету.

1967 р. в каплиці Боїмів була відкрита фотовиставка «Архітектурні пам'ятки Львова XIV–XVI ст.» — перша спроба в Україні пристосувати нечинну культову споруду (раніше там був склад) для цілей музейної експозиції.

Збиральницька діяльність працівників галереї тривала, накопичилося чимало експонатів. Тому в картинній галереї створили три зали для експозиції виставки «Українське мистецтво XVI–XVIII ст.». Але Борис Григорович увесь

час замислювався над програмою створення нового музею, основою якого мав стати зібраний за роки матеріал.

В експедиціях були зібрані твори майстрів — представників різних культур, які працювали на Галичині: крім українців, то були німці, австрійці, поляки, італійці, французи, греки, вірмени. Їхня творчість впливала на формування і розвиток мистецтва в цьому регіоні, на місцеві художні традиції, особливо іконописні, які, своєю чергою, визначили характер творчості іноземців. Відтак, вирішили створити музей регіонального, а не українського мистецтва. Він мав відтворити ті історичні й художні процеси, які відбувалися на цих землях протягом кількох століть. Такий широкий культурологічний погляд уперше сформулював той-таки невгомний директор ЛКГ. Возницький вирішив реалізувати свою давню мрію — реставрувати один із місцевих замків і саме в ньому створити новий музей.

Замки в УРСР використовували, здебільшого, під лікарні або профтехучилища. 1968 р. в найкращому стані був Свірзький замок, але в ньому відкрили будинок творчості архітекторів. Начальник Обласного управління архітектури А. Шуляр запропонував Возницькому реставрувати Олеський замок і пообіцяв допомагати.

У Бориса Григоровича зберігалися матеріали про Олеський замок архітектора Вітольда Мінкевіча, який ще в 1930-х рр. разом із Альфредом Маєвським починав першу реставрацію замку. У Львові жила дружина архітектора, польська художниця Софія Альбіновська (сам Мінкевіч 1946 р. виїхав до Польщі). У неї збереглися матеріали про реконструкцію Олеського замку: креслення та проекти відбудови в 1930-х рр., опис замку 1756 р. тощо. Весь цей архів на початку 1960-х рр. Альбіновська передала Возницькому, і згодом він йому дуже прислужився.

Наприкінці 1969 р. голова облвиконкому Семен Стефанік підписав наказ про передачу Олеського замку в оренду ЛКГ. 8 березня 1970 р. до замку прибула група мистецтвознавців та реставраторів і роботи почалися. Спочатку розбирали замуровані дверні проходи й новітні елементи, добудовані для гуртожитку профтехучилища № 10.

1970 р. інституту «Укрзахідпроектреставрації» не існувало, тому на початок реставраційних робіт у замку існував тільки ескізний проект. Усе вирішували «планерки» на об'єкті. Кожен тиждень збиралися Борис Возницький, Андрій Шуляр та головний архітектор Львівських міжобласних реставраційних майстерень Іван Могитич і вирішували, де буде проводка, розводка, опалення тощо. На стінах крейдою від руки робили креслення... [3]

Цікаві коментарі самих учасників реставраційних робіт: «На початках руїна замку не викликала захоплення, навпаки, безнадійно гнітила. Потрібно було підкоритися всепереможній вірі Бориса Григоровича Возницького і самому повірити, що замок відновиться і в ньому розміститься єдиний в Україні художній музей такого масштабного профілю» [4]; «Темпи реставрації приміщень замку

були великими, щоб ніхто не спам'явся. Ми зараз бачимо, скільки ще треба було зробити до нормального реставраційного закінчення» [5].

Було кілька значних проблем, що потребували негайного вирішення, наприклад перекриття даху. Спробували накрити дах черепицею, але, як згадує Возницький, при сильних поривах вітру поряд із замком ходити було небезпечно — падала черепиця. Тоді мистецтвознавці вирішили перекрити дах традиційним для XVII-го ст. матеріалом — гонтою.

Потрібно було робити нові сходові марші. Слід зазначити, що в часи, коли реставрувався замок, будь-які будівельні матеріали були дефіцитом. Тому для сходових маршів використали бетон із мармуровими вкрапленнями (Борис Григорович досі шкодує, що не вдалося зробити кам'яні сходові марші).

1970 р. під час електромонтажних робіт робітники відкрили невідомий первісний вхід до замкової каплички (на той час існував інший вхід, зроблений пізніше). У давньому вході зберігся фрагмент дерев'яного готичного порталу, який ретельно відреставрували. Пізніший вхід замурували, а в стіну вмонтували епітафіюну плиту. При тинькуванні стін каплиці реставратори застосували техніку «під рукавицю», поширену у XVI–XVII ст. Усі ці заходи дали можливість відтворити первісний вигляд каплиці св. Анни.

Перед початком реставраційних робіт у замку проводили ретельні дослідження, а на подвір'ї та призамковій території — археологічні розкопки. Відкриття, зроблене під час реставраційних робіт в Олеському замку під керівництвом Б. Г. Возницького, не тільки змусило побачити історію замку в зовсім іншому світлі, а й доповнило історію України давньоруського періоду: до середини XX ст. вважали, ніби перша кам'яна забудова Олеської фортеці-замку стосується часів володіння ним Іваном Даниловичем: «Іван Данилович замість давньої дерев'яної твердині збудував гдесь в роках 1590–1610 цілком новий замок мурований, котрий стоить до нині» [6].

Б. Возницький під час реставрації Олеського замку

Отже, досліджуючи зовнішні стіни, науковці під пізнішими шарами тиньку виявили кладку, яку використовували наприкінці XIII — на початку XIV ст. А археологічні розкопки, проведені на замковому подвір'ї, виявили залишки фундаментів давньоруського муру (шириною 2 м). Вивчивши віднайдені фундаменти, співробітники галереї реконструювали втрачену частину східної стіни та надбудували типову для давньоруських часів дерев'яну галерею. Так замок набув вигляду, що відповідав трьом основним періодам його забудови. Тим самим було науково підтверджено, що перша кам'яна забудова Олеського замку належить саме до давньоруського періоду.

Велику допомогу при реставрації замку надали студенти Львівського інституту декоративного та ужиткового мистецтва, які сім років поспіль під керівництвом Володимира Овсійчука проводили літню практику в Олеську. Саме студенти 1970 р. виявили кам'яну кладку замкової криниці й розчистили її верхню частину. Під час цих робіт із шурфу витягли кілька кам'яних скульптур, які згодом поставили в парку. За допомогою студентів було розчищено вісім метрів криниці, але продовжувати роботи було небезпечно. Возницький вирішив запросити бригаду шахтарів з містечка Червоноград Львівської області. Загалом вдалося розчистити 22 метри шурфу криниці. За наявними описами зробили конструкцію для добування води.

Замкові кімнати та зали потрапили до рук реставраторів у жахливому стані. Фрагменти розписів залишилися тільки у трьох залах. У кількох залах збереглися невеличкі фрагменти ліпнини. Будівля якийсь час стояла без даху й віконних шибок, тому багато декоративних елементів, які існували ще на початку XX ст., були повністю втрачені.

Але кожен автентичний елемент, що зберігся до того часу, ретельно досліджували й реставрували. За інвентарними описами, архівними матеріалами та фотографіями кінця XIX — початку XX ст. мистецтвознавці відтворювали давні інтер'єри. І тут, як завжди, все, що робилося під керівництвом Бориса Григоровича, відбивало його смак, почуття міри, бо природа його нагородила талантом експозиціонера або, як тепер кажуть, «дизайнера». У формуванні експозиції Возницький виступав як культуролог, знавець матеріальної культури певної доби.

Паралельно Возницький проводив величезну експедиційну роботу — звозив до Олеська все, що тільки міг порятувати: ікони, величезну кількість дерев'яної скульптури, картини, що гинули у закритих церквах та костелах. Кімнати другого й третього поверхів пристосували під музей. Другий поверх замка умовно поділили на дві частини: експозиційну та житлову, або інтер'єрну. У залах, де хоча б частково зберігся декор, музейні експонати ніби творили й доповнювали житлові та парадні інтер'єри.

Колектив Львівської картинної галереї на чолі з Б. Возницьким

Експозицію формували з огляду на назви кімнат, які були у XVII–XVIII ст. Наприклад, одна зала називалася «шпалерною». Її не можна було обвішати сучасними килимами, а в колекції картинної галереї і в інших музеях України відповідних «палацових» gobеленів не було. Але вже тоді ходили чутки, що галерея збирає і купує експонати не тільки образотворчого, а й ужиткового мистецтва. Немов у казці, до Бориса Григоровича звернувся мешканець Кам'янця-Подільського з проханням подивитися килими, які він привіз прямо в лантухах і які його родина зберігала з дореволюційного часу. То була абсолютна несподіванка — шпалери брусельської мануфактури, створені у другій половині XVI ст. на сюжети з поеми Гомера «Одіссея» — «Поліфем» та «Одіссея на ловах».

У Радянському Союзі експонати оцінювали не стільки за їхню об'єктивну вартість, а відповідно до того, скільки в даному разі Борис Григорович міг «вибити» у держави. І тому вдалося придбати їх для Олеська.

Интер'єр Європейської зали Олеського замку

В одній залі представлено давньоруське мистецтво. В іншій залі експонується іконопис та скульптура XV–XVI ст. Ця зала надзвичайно важлива, бо прив'язує експозицію до української культури. Порівняно невелика колекція, втім, дає уявлення про стилістичну еволюцію галицько-волинської ікони. В експозицію зали додані приклади львівської об'ємної дерев'яної скульптури XVI ст., зокрема рідкісні в цьому регіоні скульптури XV ст. Ряд знахідок, відкритих працівниками ЛКГ на чолі з Возницьким, перевернули уявлення про розвиток дерев'яної скульптури, що відбувався на цих землях під впливом Західної Європи (до того часу відома була тільки скульптура XVI ст.).

Возницькому відоме було «Розп'яття» 1480-х рр. із костелу в Жидачеві (Львівська обл.) за публікацією Мечислава Гембаровича. Але приїхавши до Жидачева, «Розп'яття» він там уже не знайшов, бо храм пристосовували під автобусну станцію. Хтось із комунальників підказав йому, що «Розп'яття», можливо, й досі валяється в кушах на місцевому цвинтарі — так готична скульптура XV ст. була врятована.

Ще в одній залі представлено мистецтво другої половини XVI ст. і першої половини XVII ст. Тут можна простежити процеси становлення портретного живопису в Україні. Загалом фондова колекція портретного живопису музею «Олеский замок» унікальна за кількістю творів (найбільша збірка на Україні), хронологічною широтою та розмаїттям типів.

Вигляд Олеського замку

У залі № 6 збереглися фрагменти декоративної ліпнини, тому під час реставрації було вирішено відтворити приміщення в тому вигляді, який воно мало у другій чверті XVIII ст., коли переобладнанням інтер'єрів замку керував скульптор Йозеф Леблас. Збереглися дві жіночі алегоричні скульптури його роботи, які прикрасили вхід до «алькової». Співробітники галереї відтворювали «європейську» залу та «алькову» за фотографіями й інвентарними описами.

Для завершення формування справжнього алькового інтер'єру мистецтвознавцям було потрібне ліжко XVII ст. Такого експонату збірка ЛКГ не мала, почалися пошуки. Голландське ліжко першої половини XVII ст. знайшли в Музеї етнографії та художніх промислів АН УРСР. Його передали на тимчасове збереження до музею «Олеський замок», де воно й зберігається вже понад 30 років.

У залі № 11 представлена львівська дерев'яна скульптура XVIII ст. На той час жоден музей в Україні не присвятив скульптурі окремої зали. Експоновані тут твори — врятовані фрагменти вітварних споруд, тому для кращого візуального сприйняття вирішили розташувати їх на різній висоті.

Одночасно з реставраційними роботами у замку проводили реконструкцію призамкової території. Спочатку з'явилася охоронна зона пам'ятки — 13 га. З південної сторони замку було вирішено відтворити італійський регулярний парк з упорядкованими алеями й ставками. З північно-східного боку

відтворювали нерегулярний парк зі шпалерою дерену, який зберігся з XVII ст. Алею дерену олещани кілька разів вирубали під корінь, але на радість співробітників галереї вона виросла знову. На жаль, окрім ще кількох дерев, решта рослин зі старого парку не збереглася. Мистецтвознавці ретельно досліджували інвентарні описи та іконографічні матеріали, прагнучи максимально наблизити парк до його первісного вигляду. Відшукували сліди давніх алей та стежок між старими посадками дерев, поза увагою не залишався жоден із пеньочків. Тоді було виявлено ряд колишніх водойм штучного походження.

Навесні 1971 р. співробітники галереї висадили перші дерева [7]. Було розчищено верхню й нижню частини схилу, залишили тільки кущі дерену і бузку. Також реконструювали рів і вал. На терасі, що підходить до валу, зробили регулярне планування площі у стилі французької паркової системи. Завдяки зусиллям співробітників галереї та студентів парк перетворився на високохудожній витвір садово-паркового мистецтва з продуманим плануванням і мальовничими пейзажами.

У Радянському Союзі близько 60% музейної експозиції мало займати радянське мистецтво. У новоствореному музеї «Одеський замок» його не було зовсім. Віктор Добрик, перший секретар Львівського обкому партії, який симпатизував створенню нового музею, порадив спочатку відкрити щось «ідеологічно корисне». Тоді на подвір'ї музею з'явилось мармурове погруддя Леніна і табличка з першими словами радянської влади про охорону старовини. Але Добрик вважав, що цього замало. Всі пам'ятали про скандал, що вибухнув 1962 р. через відкриття Тракайського замку у Литві.

Якраз у цей час у Львові проходила виставка, на якій Валентин Борисенко, ректор АПМУ, представив невеликий триптих, куди входив і пам'ятник бійцям Першої кінної армії. То була сприятлива нагода, і такий пам'ятник вирішили відкрити біля Олеська. Сюди перенесли поховання будьонівців, які знайшли під Борщовим, і поставили надмогильний пам'ятник Першій кінній. Відбулося прийняття пам'ятника, в якому разом зі скульптором Борисенком та архітекторами брало активну участь командування ПРИКВО. На обговоренні генерал запропонував задавати питання, і один із полковників запитав: «А куди вони скачуть?». Про це раніше ніхто не замислювався, а, як виявилось, слід було. Якщо на схід — Будьонний тікає від Пілсудського, якщо на захід — незручно перед народною Польщею. Терміново знайденим компасом визначили, що вони скачуть на північний схід. Після ще одного запитання нарешті дозволили відкрити пам'ятник. Отже, його відкрили того самого дня, що і замок — 21 грудня 1975 р.

Проте «Одеський замок» відкрили умовно, оскільки поставити крапку у справі про відкриття музею з такою ідеологічно «небезпечною» експозицією був спроможний лише секретар КП України В. Щербіцький. На радість колек-

тиву галереї музей Щербиському сподобався. Він зацікавлено дивився і слухав екскурсію, яку проводить Борис Григорович Возницький — своєрідний сигнал, що музей може працювати.

Так відбулося відкриття відділу АКГ — музею-заповідника «Олеський замок», що стало важливою подією в житті української культури. Був покладений початок існування не лише самого музею, а й чисельних наукових зв'язків, конференцій, нових досліджень, які стали можливими лише з функціонуванням такого історично-мистецького комплексу.

Звісно, ці кордони були розширені, коли у 1983–1986 рр. до музею-заповідника приєднали приміщення колишнього монастиря капуцинів, де також провели ремонтно-реставраційні роботи й відкрили студійні фондосховища та виставковий зал.

Слід зазначити, що саме селище Олесько зажило зовсім іншим новим життям. Щороку «Олеський замок» відвідують близько 50 тисяч гостей, серед яких багато іноземців, особливо поляків, яким цікаво побачити колиску польського короля Яна III Собеського.

Отак із нікому невідомого невеличкого селища, завдяки невтомній праці колективу АКГ на чолі з Борисом Григоровичем Возницьким, Олесько перетворилося на культурний центр міжнародного значення. Усе своє життя Борис Григорович присвятив музейній справі, рятуванню і збиранню творів мистецтва, відновленню та реставруванню замків, створенню нових музейних комплексів. Насамкінець висловлюємо щиру подяку Борису Григоровичу Возницькому, який не раз терпляче розповідав про своє життя та роботу.

1. *Возницький Б. Г.* Микола Потоцький староста Канівський та його митці архітектор Бернад Меретин і сницар Іоан Георгій Пінзель. — Львів, 2005. — С. 143.
2. *Овсійчук В. А.* До історії епохальної виставки старого українського портрета. // Галицька брама. — 1997. — № 2.
3. *Возницький Б.* Не цілком таємно. Про відкриття Олеського замку // Галицька брама. — 2000. — № 2.
4. *Овсійчук В. А.* Музей, якого чекали // Галицька брама. — 2000. — № 12.
5. *Возницький Б.* Не цілком таємно. Про відкриття Олеського замку.
6. *Памятка з Олеська.* — Перемишль, 1901. — С. 7.
7. *Сумик І.* Садово-паркова система Олеського замку // Галицька брама. — 2005. — №. 10–12.